

HOTĂRÎREA PLENULUI CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE A REPUBLICII MOLDOVA

Privind procedura de judecare a cauzelor civile în ordine de recurs

nr. 5 din 11.11.2013

Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2013, nr.12, pag.4

* * *

Modificată de:

[Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)

În scopul aplicării uniforme și corecte a legislației, precum și din considerentul operării unor modificări în Codul de procedură civilă, prin [Legea nr.191/23.09.2016](#), în vigoare din 28.04.2017 și [Legea nr.17/05.04.2018](#), în vigoare din 01.06.2018, Plenul Curții Supreme de Justiție, în temeiul art.2 lit.d), art.16 lit.c) din [Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție](#) și art.17 [CPC](#), introduce unele modificări și oferă următoarele explicații:

[Alineatul introdus prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

Notă: Se va avea în vedere că explicațiile referitoare la circulația actelor de procedură, prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor, vor intra în vigoare, odată cu crearea condițiilor de implementare a normelor legale vizate.

[Nota introdusă prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

1. Recursul, drept cale de atac, este aplicabil în următoarele situații:

- a) în caz de atacare a încheierilor emise de judecătorii și curțile de apel;
- b) în caz de atacare a deciziilor și hotărîrilor adoptate de curțile de apel.

Recurs (Secțiunea 1)

2. Potrivit Secțiunii 1 a capitolului XXXVIII CPC poate fi depus recurs împotriva:

- a) încheierilor pronunțate de judecătorii;
- b) încheierilor pronunțate de curțile de apel.

[Lit.c) pct.2 abrogată prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

Încheierile Curții Supreme de Justiție nu se supun nici unei căi de atac și nu pot fi atacate cu recurs.

[Pct.2 modificat prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

3. Pot fi atacate cu recurs separat de hotărîre încheierile primei instanțe în cazurile:

- I. prevăzute expres de CPC;
- II. prevăzute de alte legi;
- III. în care încheierea face imposibilă desfășurarea de mai departe a procesului.

Împotriva celorlalte încheieri pronunțate în primă instanță nu se poate face recurs separat.

Încheierile menționate se vor contesta doar împreună cu fondul cauzei. Dacă împotriva unei astfel de încheieri se va depune recurs, instanța îl va anexa la dosar, iar prin încheiere protocolară, se va consemna că acestuia nu i se dă curs, până la examinarea fondului.

În situația în care dispozitivul încheierii, care nu se contestă separat, conține mențiunea incorectă că aceasta e susceptibilă de recurs, fiind ulterior contestată, instanța superioară va restitui recursul, relevând acest fapt în actul judecătoresc pronunțat.

4. Codul de procedură civilă prevede contestarea separată cu recurs a următoarelor încheieri:

- încheierea de strămutare a pretenției emisă de judecătoria sesizată ulterior (art.37, propoziția a 2-a);
- încheierea de strămutare a pricinii pe motivele specificate la art.43 alin.(2) lit.a), b) și c);
- încheierea prin care e respinsă cererea persoanei interesate de a interveni în proces în calitate de participant (art.62 alin.(3));
- încheierea prin care instanța refuză să examineze concomitent acțiunea intervenientului principal și acțiunea inițială a reclamantului (art.65 alin.(5));
- încheierea instanței despre refuzul în admiterea succesorului (art.70 alin.(3));
- încheierea prin care este respinsă cererea de repunere în termen (art.116 alin.(5));
- încheierea de respingere a cererii de asigurare a probelor se atacă în termen de 5 zile de la pronunțare sau comunicare (art.127¹ alin.(5));
- încheierea pronunțată asupra cererii de restituire a cauțiunii (127² alin.(6));
- încheierea de refuz în primirea cererii (art.169 alin.(2));
- încheierea de restituire a cererii în temeiul art.170 alin.(1) lit.a), b), c) și g) CPC (art.170 alin.(5));
- încheierea de asigurare a acțiunii, încheierea prin care s-au respins cererea de asigurare a acțiunii, încheierea de substituie a unei forme de asigurare cu alta, încheierea de anulare a măsurilor de asigurare a acțiunii (art.181 alin.(1), (3));
- încheierea privind corectarea greșelilor din hotărîre (art.249 alin.(3));
- încheierea de respingere a cererii de emitere a unei hotărîri suplimentare (art.250 alin.(4));
- încheierea privind explicarea hotărîrii (art.251 alin.(4));
- încheierea privind amînarea, eşalonarea executării hotărîrii, schimbarea modului și ordinii de executare (art.252 alin.(3));
- încheierea cu privire la indexarea sumelor adjudecate (art.253 alin.(3));
- încheierea de suspendare a procesului, încheierea prin care s-a respins cererea de repunere pe rol a pricinii (art.263 alin.(2));
- încheierea de încetare a procesului (art.266 alin.(1));
- încheierea privind scoaterea cererii de pe rol (art.268 alin.(2));
- încheierea de respingere a cererii de anulare a încheierii privind scoaterea cererii de pe rol (art.268 alin.(5));
- încheierea privind admiterea sau respingerea cererii de aplicare a măsurilor de protecție și încheierea privind aplicarea ordonanței de protecție (art.318⁶ alin.(1));
- încheierea prin care s-a refuzat publicarea înștiințării de chemare în judecată a deținătorului documentului (titlului de valoare) pierdut (art.321 alin.(3));
- încheierile emise în conformitate cu art.323 CPC;
- încheierile emise în vederea reconstituirii procedurii judiciare pierdute (art.343 alin.(4));
- încheierea, prin care instanța refuză autorizarea deciziei de inițiere a testării integrității profesionale (art.343⁷ alin.(2) [CPC](#));
- încheierea, prin care instanța apreciază rezultatele testării integrității profesionale sau dispune restituirea /recuperarea bunurilor primite de către agentul public testat sau a contravalorii (art.343⁸ alin.(4) [CPC](#));
- încheierea pronunțată la soluționarea altor situații, apărute în cadrul testării integrității profesionale, în vederea asigurării respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului (art.343⁸ alin.(5) [CPC](#)).
- restituirea cererii de eliberare a ordonanței judecătorești (art.349 alin.(2) CPC);
- încheiere de refuz în anularea ordonanței judecătorești (art.353 alin.(4));

- încheierea de încuviințare a executării silite a hotărârii judecătorești străine, precum și cea de refuz al autorizării executării (art.471 alin.(2));
 - încheierea cu privire la recunoașterea și încuviințarea executării silite a hotărârii arbitrale străine (art.475³ alin.(1) lit.a) și alin.(3) [CPC](#));
 - încheierea cu privire la refuzul de a încuviința executarea silită a hotărârii arbitrale străine (art.475³ alin.(1) lit.a) și alin.(3) [CPC](#));
 - încheierea cu privire la recunoașterea hotărârii arbitrale străine, fără posibilitatea executării ulterioare a acesteia, sau cu privire la refuzul de a recunoaște hotărârea arbitrală străină, conform solicitării părții care invocă această hotărâre (art.475³ alin.(1) lit.b) și alin.(3) [CPC](#)).
 - încheierea privind desființarea hotărârii arbitrale sau privind refuzul de a o desființa (art.481 alin.(5));
 - încheierea emisă, în baza cererii de contestare a actelor executorului judecătoresc (art.163 alin.(4) din [Codul de executare](#));
 - încheierea prin care s-a refuzat confirmarea tranzacției (art.490 alin.(3) [CPC](#)).
- [Pct.4 modificat prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

5. Cu recurs separat de hotărîre pot fi atacate și încheierile pronunțate de instanța de fond, prevăzute în alte legi, cum ar fi:

- încheierea prin care s-a refuzat eliberarea duplicatului titlului executoriu (art.19 alin.(3) din Codul de executare);
- încheierea de corectare a erorilor sau omisiunilor din titlul executoriu (art.20 alin.(2) din Codul de executare);
- încheierea de suspendare a executării documentului executoriu (art.79 alin.(2) din Codul de executare);
- încheierea prin care se constată neregularități în procedura de desfășurare a licitației și se indică măsurile pe care urmează să le întreprindă executorul (art.136 alin.(4) din Codul de executare);
- încheierea privind aplicarea sancțiunii executorului judecătoresc (art.163 alin.(7) din Codul de executare) și altele.

Se atenționează instanțele că, CPC în actuala redacție nu face excepții pentru hotărârile date de judecătoria, ca instanțe de contencios administrativ, în privința căilor de atac. Astfel, nu se vor mai aplica prevederile art.30 al Legii contenciosului administrativ, care prevede că hotărîrea instanței de contencios administrativ asupra acțiunii judecate în fond poate fi atacată cu recurs. Deci, hotărârile pronunțate de judecătoria, ca instanțe de contencios administrativ, după 01.12.2012, se vor ataca cu apel în conformitate cu prevederile art.357-396 CPC.

[Pct.5 modificat prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

[Pct.6-8 abrogate prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

9. Recursul potrivit Secțiunii 1 a capitolului XXXVIII CPC se depune la instanța a cărei încheiere se atacă.

Intervalul de timp stabilit de lege în cadrul căruia părțile sunt în drept să declare recurs este de 15 zile din momentul comunicării încheierii. Prin comunicare se vor înțelege actele întreprinse întru respectarea prevederilor art.100 [CPC](#).

Termenul dat poate fi restabilit printr-o încheiere, dacă persoanele îndreptățite solicită acest lucru. Din oficiu, termenul nu poate fi restabilit.

Se atenționează instanțele asupra faptului că repunerea în termen urmează a fi motivată și probată, or, neprezentarea motivelor, la repunerea în termen a unui act procedural (depunerea

cererii de recurs), duce la încălcarea dreptului părții opuse la un proces echitabil, garantat de art.6 § 1 din [CEDO](#).

Redeschiderea unui proces, prin repunerea în termenul de introducere a unei căi ordinare de atac și reînnoirea acestui termen pentru motive neconvingătoare, reprezintă o decizie care ar putea înfrânge principiul securității raporturilor juridice într-un mod similar, cu o cale extraordinară de atac.

Forul European a admis că le revine, în primul rând, instanțelor interne să decidă asupra repunerii în termen de introducere a căii ordinare de atac, dar ele nu se bucură de o marjă de apreciere nelimitată. Instanțele sunt obligate să indice motivele pentru care au acceptat repunerea în termen. Un asemenea motiv ar putea fi, spre exemplu, necomunicarea hotărârii luate în proces de către autoritățile competente ale statului. Chiar și atunci, posibilitatea repunerii în termen nu ar fi nelimitată, dată fiind obligația părților de a se interesa, la intervale rezonabile, de stadiul procesului de care acestea au cunoștință. În toate cazurile, instanțele interne ar trebui să verifice, dacă motivele de repunere în termen ar putea justifica o ingerință, în principiul autorității de lucru judecat.

Acest termen poate fi restabilit printr-o încheiere, cu examinarea recursului în fond, dacă persoanele îndreptățite solicită acest lucru și prezintă probe veridice, ce confirmă imposibilitatea de a fi putut depune recursul în termen. Din oficiu termenul nu poate fi restabilit.

Se va avea în vedere că încheierile, prin care se resping cererile de repunere în termen, cu excepția celor pronunțate de Curtea Supremă de Justiție, pot fi atacate cu recurs. În cazul admiterii cererilor de repunere în termen, încheierile în cauză nu sunt susceptibile de recurs.

Instanța poate respinge cererea de repunere în termen pe motive întemeiate.

Totodată, se va reține că în unele cazuri legislația procesuală stabilește termene mai restrânse pentru exercitarea recursului. În acest sens menționăm:

- încheierea de refuz în anularea ordonanței judecătorești se contestă în termen de 10 zile (art.353 alin.(4) CPC);

- încheierea de respingere a cererii de aplicare a măsurilor provizorii pentru asigurarea probelor, în cazul obiectelor de proprietate intelectuală, se contestă în termen de 5 zile (art.127¹ alin.(3) CPC);

- încheierea de respingere a cererii de asigurare a probelor se contestă în termen de 5 zile (art.128 alin.(3) CPC. Dacă s-a emis în timpul judecării pricinii, aceasta se va ataca doar odată cu fondul.

[Pct.9 modificat prin [Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

10. Potrivit art.423 [CPC](#), sunt în drept să declare recurs împotriva încheierilor pronunțate de prima instanță, doar părțile (pârâtul, reclamantul) și ceilalți participanți la proces.

Prin alți participanți la proces se vor înțelege intervenienții și succesorii în drepturi procesuale, care-și exercită recursul în nume propriu.

În sens mai larg, noțiunea de participant la proces include procurorul, precum și alte persoane prevăzute la art.7 alin.(2), 73 și 74 CPC.

Se atenționează instanțele că prin [Legea nr.152/01.07.2016](#), în vigoare din 01.08.2016, au fost reduse competențele procurorului în procesul civil. Astfel, acesta este în drept să depună recurs, doar în situația în care a sesizat instanța de judecată, cu acțiune, în cazurile specificate la art.71 alin.(2) [CPC](#).

Martorul, expertul, specialistul, interpretul și reprezentantul vor contesta încheierea în privința cheltuielilor de judecată ce li se cuvine doar odată cu fondul cauzei.

Potrivit art.85 alin.(1) lit.m) CPC, cererile de recurs depuse împotriva încheierilor sunt scutite de taxa de stat.

Persoana care a solicitat exercitarea controlului judiciar pe calea recursului se numește recurent, indiferent de statutul inițial (pîrît, reclamant, intervenient). Persoana împotriva căreia se exercită calea de atac poartă denumirea de intimat.

[Pct.10 modificat prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

11. Potrivit art.423 alin.(1¹) [CPC](#), recursul depus împotriva încheierii suspendă executarea acesteia, cu excepțiile stabilite de lege.

Depunerea recursului va suspenda executarea încheierii, cu excepția cazurilor prevăzute de lege.

CPC prevede expres că recursul nu suspendă executarea încheierilor în cazul contestării următoarelor acte judecătorești:

- încheierii de asigurare a acțiunii (art.181 alin.(3) CPC);
- încheierii privind aplicarea ordonanței de protecție (art.278⁹ CPC).

[Pct.11 modificat prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

11¹. Se relevă faptul că cererea de recurs se va depune în instanța, a cărei încheiere se atacă, urmând a fi remisă instanței superioare, împreună cu copia certificată a dosarului sau prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor.

[Pct.11¹ introdus prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

12. Recursurile declarate împotriva încheierilor emise de judecătorii se examinează de curțile de apel, iar cele depuse împotriva încheierilor curților de apel – de către Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție.

Interpretînd prevederile art.166 alin.(6) CPC, instanțele vor lua act de faptul că, chiar dacă cererea de recurs poartă o denumire greșită, aceasta nu constituie un motiv de restituire a ei, în situația în care ea întrunește celelalte exigențe legale.

Se atenționează instanțele asupra faptului că prin [Legea nr.17/05.04.2018](#), în vigoare din 01.06.2018, a fost micșorat termenul de examinare a recursului împotriva încheierii de la 3 la 2 luni (art.426 alin.(3) [CPC](#)).

[Pct.12 modificat prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

12¹. Recursul depus împotriva încheierii poate fi restituit de către instanța de recurs, printr-o încheiere care nu se supune nici unei căi de atac, în următoarele situații:

- a) cererea de recurs este depusă în afara termenului legal, iar recurentul nu solicită repunerea în termen sau instanța de recurs a refuzat să efectueze repunerea în termen;
- b) cererea de recurs a fost depusă de o persoană care nu este în drept să declare recurs;
- b¹) cererea de recurs nu corespunde prevederilor art.437 alin.(1);
- c) cererea de recurs nu este semnată sau este semnată necorespunzător;
- d) recurentul solicită restituirea recursului până la examinarea acestuia de către instanță;
- e) încheierea nu poate fi atacată cu recurs, potrivit legii.

Deși art.426¹ [CPC](#) nu indică termenul de restituire a recursului împotriva încheierii, se va aplica, prin analogie, art.438 alin.(2) [CPC](#).

[Pct.12¹ introdus prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

12². Temeiul de restituire a recursului, stipulat la litera a) punctul 12¹ din hotărîre, prevede 2 situații:

- recurentul a omis termenul legal de depunere a recursului împotriva încheierii și nu a solicitat repunerea în termen a acestuia sau

- recurentul a omis termenul legal de depunere a recursului împotriva încheierii, a solicitat repunerea în termen a acestuia, însă instanța a respins demersul de repunere în termen.

În ambele situații, recursul se va restitui, ca fiind depus tardiv.

Practica CtEDO fundamentează ideea, potrivit căreia reglementarea referitoare la formalitățile și termenele ce trebuie respectate pentru exercitarea unei căi de atac, urmărește să asigure o bună administrare a justiției și, în particular, să respecte principiul securității raporturilor juridice. Astfel, cei interesați trebuie să aibă posibilitatea de a se aștepta, ca aceste reguli să fie aplicate.

[Pct.12² introdus prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

12³. În cazul prevăzut la lit.c) art.426¹ [CPC](#), se explică instanțelor că dacă recursul e depus pe suport de hârtie, se va aplica semnătura tradițională olografă. În cazul unui recurs electronic, depus prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor, se va utiliza semnătura electronică avansată calificată, or, aceasta are aceeași valoare juridică, ca și semnătura olografă.

Prin semnătură electronică se vor înțelege date în formă electronică, care sunt atașate la sau logic asociate cu alte date în formă electronică și care sunt utilizate, ca metodă de autentificare.

Se va avea în vedere că pentru depunerea recursului electronic, nu se va admite utilizarea semnăturii electronice simple și a semnăturii electronice avansate necalificate, ci doar a semnăturii electronice avansate calificate (art.17¹ alin.(1) [CPC](#), art.11 lit.b) din [Legea nr.91/2014](#) privind semnătura electronică și documentul electronic).

Prin prisma art.4 alin.(4) din [Legea nr.91/2014](#), semnătura electronică avansată calificată trebuie să întrunească cumulativ următoarele cerințe:

- să facă trimitere exclusivă la semnatar;
- să permită identificarea semnatarului;
- să fie creată prin mijloace controlate exclusiv de semnatar;
- să fie legată de datele la care se raportează, astfel încât orice modificare ulterioară a acestor date să poată fi detectată;
- să se bazeze pe un certificat calificat al cheii publice, emis de un prestator de servicii de certificare, acreditat în domeniul aplicării semnăturii electronice avansate calificate;
- să fie creată prin intermediul dispozitivului securizat de creare a semnăturii electronice și să se verifice securizat, cu ajutorul dispozitivului de verificare a semnăturii electronice și/sau al produsului asociat semnăturii electronice, care dispun de confirmarea corespunderii cu cerințele prevăzute de lege.

Dacă cererea a fost restituită, în baza art.426¹ lit.b¹) și c) [CPC](#), după lichidarea neajunsului, recurentul ar putea depune repetat cererea de recurs.

[Pct.12³ introdus prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

12⁴. Deoarece recursul împotriva încheierilor se examinează fără citarea părților, în cazul prevăzut la art.426¹ lit.d) [CPC](#), solicitarea recurentului de a-i restitui recursul trebuie să îmbrace forma scrisă, inclusiv electronică, și se va depune la instanța care trebuie să examineze recursul, până la data și ora examinării acestuia.

[Pct.12⁴ introdus prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

12⁵. Se explică faptul că legea procesual civilă nu reglementează, pentru participanții la proces, posibilitatea înaintării cererii de alăturare la recurs, în Secțiunea 1. Prin urmare, asemenea cereri urmează a fi respinse, dacă nu au fost depuse, ca recursuri separate.

[Pct.12⁵ introdus prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

13. Examinînd recursul potrivit Secțiunii 1 CPC, instanța de recurs nu se va implica în esența fondului litigiului judecat de prima instanță, ci va verifica în exclusivitate respectarea normelor procesuale la emiterea încheierii atacate.

În fața instanței de recurs, compunerea completului este guvernată de principiul judecării colegiale a pricinii (recursul se judecă de un complet de 3 judecători).

Totodată, în instanța de recurs este limitată acțiunea principiului nemijlocirii și oralității în debaterile judiciare, or, instanța de recurs ia cunoștință de toate materialele din documentele scrise, procesele-verbale, care se află la dosar pe baza copiei certificate sau electronice a dosarului, și examinează recursul **fără participarea părților**.

Respectând principiul contradictorialității, instanța de recurs va expedia intimatului copia cererii de recurs, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii referinței. În cazul neprezentării referinței în termenul stabilit de instanță, cererea de recurs se va examina în lipsa acesteia.

Astfel, modificările operate în legislație au schimbat procedura de examinare a recursului, obligînd, totodată, instanța de recurs să plaseze la data emiterii decizia pe pagina web, iar copia acesteia s-o remită părților în termen de 5 zile de la data emiterii.

[Pct.13 modificat prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

14. După examinarea recursului împotriva încheierii, instanța va pronunța una din următoarele soluții:

- respingerea recursului și menținerea încheierii;

Această soluție se va adopta, în cazul în care încheierea instanței de judecată este pronunțată, cu respectarea normelor de drept material și procedural, fiind aplicate și interpretate corect, în raport cu circumstanțele cauzei, iar argumentele invocate în recursul declarat nu au relevanță, deoarece nu denotă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor legale, respectiv, nu există temei pentru casarea încheierii recurate.

- admiterea recursului, casarea parțială sau integrală a încheierii, cu restituirea cauzei pentru rejudecarea problemei soluționate, prin încheierea casată;

- admiterea recursului, casarea parțială sau integrală a încheierii, cu soluționarea prin decizie a problemei respective.

Decizia emisă după examinarea recursului împotriva încheierii rămîne irevocabilă din momentul emiterii.

[Pct.14 modificat prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

Recurs (Secțiunea a 2-a)

15. Pot fi atacate cu recurs, potrivit Secțiunii a 2-a (art.429 CPC), următoarele acte de dispoziție ale curților de apel:

a) *deciziile pronunțate de curțile de apel în calitatea lor de instanțe de apel;*

b) *hotărîrile pronunțate de curțile de apel.*

Se va reține că, în general, încheierile date în apel pot fi atacate cu recurs numai odată cu decizia, cu excepțiile prevăzute de lege, adică cînd acestea, potrivit legii, pot fi atacate separat cu recurs sau cînd încheierea face imposibilă desfășurarea de mai departe a procesului.

Recursurile împotriva deciziilor instanțelor de apel, precum și cele împotriva hotărîrilor pronunțate de către curtea de apel se vor judeca de Curtea Supremă de Justiție.

[Pct.15 modificat prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

16. Se atenționează instanțele că nu sunt pasibile de recurs (art.429 alin.(4) CPC) următoarele acte judecătorești:

- deciziile de trimitere a cauzelor la rejudecare (Acestea nu se supun nici unei căi de atac și îndreptătesc scopul urmărit de legiuitor de a nu permite tergiversarea abuzivă a procesului, în măsura în care persoanele interesate nu sunt lipsite de accesul la justiție, pricina urmînd a fi rejudecată);

- hotărîrile în privința cărora apelul a fost retras în condițiile art.374 CPC (Retragerea apelului reprezintă o manifestare de voință a participantului la proces, prin care acesta recunoaște legalitatea și temeinicia hotărîrii primei instanțe. Deoarece retragerea apelului nu poate fi revocată, depunerea recursului la CSJ este imposibilă);

- deciziile emise de instanța de apel, fără drept de recurs.

Instanțele de judecată vor lua act de faptul că la unele decizii judecătorești, pronunțate în apel, a fost exclusă calea de atac – recursul. În acest sens, se menționează următoarele acte judecătorești:

a) decizia instanței de apel, pronunțată pe marginea examinării cererilor cu valoare redusă (art.276⁴ alin.(4) [CPC](#));

b) decizia instanței de apel, pronunțată pe marginea examinării cererii privind declararea capacității depline de exercițiu a minorului (art.296 alin.(1¹) [CPC](#));

c) decizia instanței de apel, emisă pe marginea examinării cererii privind declararea persoanei dispărute fără urmă sau decedată (art.300 alin.(3) [CPC](#));

d) decizia instanței de apel, pronunțată pe marginea examinării cererii de declarare a nulității documentului pierdut (art.325 alin.(1) [CPC](#));

e) decizia instanței de apel, pronunțată pe marginea examinării cererii de constatare a inexactității înscrisurilor din registrul de stare civilă (art.334 [CPC](#));

f) decizia instanței de apel, pronunțată pe marginea examinării cererii de reconstituire a procedurii judiciare pierdute (art.343 alin.(3) [CPC](#));

g) decizia instanței de apel, pronunțată pe marginea examinării cererii de ridicare a sechestrului, depusă de terți (art.164 alin.(4) din [Codul de executare](#));

h) decizia instanței de apel, pronunțată pe marginea deciziei Colegiului disciplinar (art.24 alin.(7) din [Legea nr.113/17.06.2010](#) privind executorii judecătorești).

[Pct.16 modificat prin [Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

16¹. Noua reglementare reafirmă principiul, potrivit căruia nu pot fi atacate cu recurs hotărârile, în privința cărora persoanele îndreptățite nu au folosit calea de atac, prevăzută de lege – apelul. Totuși de la acesta se pot face 2 derogări, și anume:

I. Contestarea cu recurs a deciziei instanței de apel de către persoana care nu a folosit calea apelului, dar situația sa a fost înrăutățită, prin această soluție.

II. Suprimarea apelului, cu consimțământul părților și atacarea hotărârii pronunțate de prima instanță, direct cu recurs.

În primul caz, dacă o parte a obținut câștig de cauză, în prima instanță, hotărârea fiind casată sau modificată în apel, la cererea părții adverse, prima parte are dreptul de a ataca cu recurs decizia instanței de apel, deși nu a folosit calea apelului, neavând interes. Astfel, persoana care nu a folosit apelul poate ataca cu recurs decizia instanței de apel, prin care i s-a înrăutățit situația. Însă în acest caz controlul instanței de recurs se va limita doar la legalitatea deciziei, în partea ce ține de înrăutățirea situației.

Cea de-a doua situație vine să reglementeze, cu titlu de noutate, recursul exercitat *omisso medio* (omiterea unei etape obligatorii, la caz, a unui grad de jurisdicție), ca modalitate de aplicare a principiului disponibilității în căile de atac, răsturnând principiul ierarhiei și ordinii căilor de atac. Rațiunea acestor dispoziții legale, stipulate în art.429 alin.(5) [CPC](#), rezidă în faptul că o hotărâre susceptibilă de apel și recurs poate fi atacată direct cu recurs în interiorul termenului de apel, dacă există consimțământul expres al părților.

Instanța de recurs urmează să verifice, dacă la exercitarea recursului *omisso medio* au fost respectate următoarele condiții:

a) hotărârea nu face parte din cele menționate la art.429 alin.(4) lit.c) [CPC](#);

b) există consimțământul expres al părților;

c) recursul este depus în termenul prevăzut de lege;

d) se invocă doar încălcarea sau aprecierea eronată a normelor de drept material.

Consimțământul părților, la exercitarea acestei căi de atac, se va considera valabil, dacă va îmbrăca una dintre următoarele forme:

- declarație verbală, dată în fața instanței, a cărei hotărâre se atacă, fiind consemnată în procesul-verbal;

- înscris autentic.

Se va avea în vedere și faptul că dacă părțile consimt exercitarea acestui recurs, termenul pentru depunere va fi cel al apelului – 30 de zile și nu cel de 2 luni, cu excepția cazurilor când legea prevede un alt termen pentru depunerea apelului.

Părțile nu vor putea solicita repunerea în termen, pentru exercitarea acestei căi de atac, în cazul omiterii termenului, dat fiind faptul că legea nu prevede expres acest drept.

Se explică faptul că în suportul acestui recurs nu vor putea fi invocate omisiuni de ordin procedural, or, legea expres stipulează exercitarea acestuia, doar pentru încălcarea sau aplicarea eronată a normelor de drept material.

Dacă hotărârea primei instanțe este atacată direct cu recurs, acesta se va examina la Curtea Supremă de Justiție, fără aplicarea procedurii admisibilității.

Se va reține că la depunerea cererii de recurs, exercitat peste calea de atac – apelul, urmează a fi anexată dovada achitării taxei de stat, în mărimea stabilită pentru recurs și nu pentru apel.

Nu se va admite exercitarea recursului *omisso medio* în cazul hotărârilor judecătorești, pe care legea le menționează expres că sunt susceptibile de apel, dar fără drept de recurs.

[Pct.16¹ introdus prin [Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

17. Se relevă faptul că prin art.433 lit.a¹ [CPC](#) s-a introdus un nou temei de inadmisibilitate a recursului (recursul este depus împotriva unui act ce nu se supune recursului, cu excepția cazurilor prevăzute la art.429 alin.(5) [CPC](#)). Sub incidența acestui temei vor cădea deciziile curților de apel, prin care instanțele s-au expus în ordine de apel asupra fondului cauzei și în privința cărora legea prevede expres că nu se supun recursului (a se vedea deciziile menționate la punctul 16).

[Pct.17 în redacția [Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

18. Art.430 din CPC prevede persoanele care sunt în drept să declare recurs. Instanțele vor reține că, spre deosebire de Secțiunea 1, la secțiunea a 2-a de rînd cu părțile și alți participanți la proces, de acest drept beneficiază și: martorul, expertul, specialistul, interpretul și reprezentantul, dar numai în privința chestiunilor ce țin de compensarea cheltuielilor de judecată ce li se cuvine.

Este necesar de a distinge noțiunea de participant la proces de cea de persoană care nu a fost atrasă la proces, sub aspectul posibilității de a deveni subiect al exercitării recursului. Or, persoanele neantrenate la examinarea cauzei, în prima instanță, nu dispun de dreptul de a exercita recursul, deoarece nu au parcurs gradele de jurisdicție inferioară.

Se va avea în vedere că partea sau participantul la proces, care nu a exercitat apel de sine stătător, dar s-a alăturat apelului depus de o altă persoană, de asemenea, va putea depune recurs dat fiind faptul că alăturarea la apel echivalează cu exercitarea dreptului de apel.

[Pct.18 modificat prin [Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

19. Termenul de declarare a recursului în Secțiunea a 2-a este de 2 luni de la data comunicării deciziei integrale dacă legea nu prevede altfel. Este un termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Se explică faptul că mențiunea greșită a termenului de atac (mai îndelungat), în dispozitivul actului judecătoresc, nu oferă legal părții un termen mai mare pentru contestare, or, depășirea termenului prevăzut de lege, pentru depunerea recursului, va avea drept consecință faptul că recursul va fi declarat inadmisibil, ca fiind depus, cu omiterea termenului. La fel, indicarea unui termen mai mic de atac al actului judecătoresc nu privează partea de dreptul de a depune recurs, în termenul prevăzut de lege.

Deși în Secțiunea a 2-a nu se reglementează în mod expres cauzele de întrerupere a termenului de recurs, prin analogia legii se vor aplica dispozițiile art.362 alin.(2) CPC din materia apelului și termenul de recurs se va întrerupe prin decesul participantului la proces care avea interes să facă recurs sau prin decesul mandatarului căruia i se comunicase decizia. În astfel

de cazuri, se va face o nouă comunicare, iar termenul de recurs va începe să curgă din nou de la data comunicării deciziei. Pentru moștenitorii asupra cărora au fost instituite măsuri de ocrotire judiciară sau pentru cei dispăruți fără urmă, termenul curge din ziua în care se numește tutorele sau curatorul.

[Pct.19 modificat prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

[Pct.20 abrogat prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

21. Art.432 CPC prevede temeiurile declarării recursului. Acestea pot fi divizate în următoarele:

1) încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material (art.432 alin.(2) CPC);

2) încălcarea esențială a normelor sau aplicarea eronată a normelor de drept procedural (art.432 alin.(3) CPC);

3) săvîrșirea altor încălcări (art.432 alin.(4) CPC).

22. Se va considera drept încălcare esențială sau aplicare eronată a normelor de drept material situațiile în care instanța:

a) *nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată*. Este o situație în care actul normativ aplicabil în litigiul dedus judecătii nu și-a găsit aplicare în cadrul deciziei (spre exemplu, nu s-a aplicat o lege specială, dar s-a făcut referire la norme generale, sau deloc nu s-a făcut referire la norme juridice, s-a aplicat un act normativ declarat neconstituțional). Dacă soluția pronunțată este corectă în fond, cu toate că instanța nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată, instanța de recurs va menține decizia, cu specificarea normei juridice aplicabile;

b) *a aplicat o lege care nu trebuia aplicată*. E situația în care instanța aplică o normă juridică care este străină de situația de fapt existentă în cazul dedus judecătii (spre exemplu, s-au încălcat principiile acțiunii normelor juridice în timp, spațiu sau asupra persoanelor, s-a soluționat greșit conflictul dintre normele cuprinse în diferite acte normative);

c) *a interpretat în mod eronat legea*. Acest temei devine incident în cazul în care normei juridice i s-a atribuit un mai mare grad de abstracție sau aceasta suscită îndoieli la aplicare, iar instanța, aplicînd norma respectivă, a extins norma juridică dincolo de ipotezele la care se aplică sau invers – a exclus ipoteze concrete din aria de ipoteze pe care le acoperă norma juridică respectivă. În acest sens poate fi privită situația în care instanța dă o calificare corectă raportului juridic material litigios, corect determină norma aplicabilă, însă din cauza înțelegerii incorecte a sensului acesteia, trage o concluzie greșită cu privire la drepturile și obligațiile părților;

d) *a aplicat în mod eronat analogia legii sau analogia dreptului*.

Prin aplicare a analogiei legii se va înțelege situația în care raporturile litigioase nu sunt reglementate de o normă juridică concretă sau uzanțe și acestora li se aplică norma legislației civile care reglementează raporturi similare.

În cazul cînd nu este posibilă aplicarea analogiei legii și litigiul se soluționează conform principiilor generale și sensului legii civile, suntem în prezența analogiei dreptului (art.5 alin.(2) CC).

Astfel, dacă principiile și sensul legislației sunt aplicate neadecvat are loc aplicarea eronată a analogiei legii sau dreptului. Această situație poate apărea dacă:

- există o reglementare expresă a raportului juridic litigios, însă instanța greșit a aplicat analogia;

- prevederea legală, la care s-a raportat instanța, alcătuiind-o prin analogie, la o ipoteză ce nu intră în aria de ipoteze acoperite de norma respectivă, este imposibilă de aplicat în cazul concret dedus judecătii, fiindcă nu există similitudini între cele două categorii de raporturi prin esența lor;

- instanța a aplicat analogia, fapt prin care s-au limitat anumite drepturi civile sau s-a stabilit răspunderea civilă, contrar art.5 alin.(3) CC, caz în care analogia este eronat aplicată.

e) a aplicat o lege care a fost declarată neconstituțională.

Acest temei permite reformarea unei hotărâri judecătorești definitive, pronunțate cu încălcarea principiilor constituționale, or, o hotărâre judecătorească definitivă nu poate fi considerată legală atâta timp, cât se întemeiază pe un act normativ, declarat neconstituțional.

[Pct.22 completat prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

23. Se va considera încălcare sau aplicare eronată a normelor de drept procedural situațiile în care:

a) *pricina a fost judecată de un judecător care nu avea dreptul să participe la judecarea ei.* Temeiul e prezent în situațiile în care:

- s-au încălcat prevederile art.49 CPC, adică judecătorul a participat repetat la judecarea aceleiași pricini în instanța de fond și apel, cu excepția cazurilor de scoatere a cererii de pe rol sau de încetare a procesului în temeiul art.265 lit.a) și b) CPC;

- au existat temeiurile prevăzute la art.50 și 51 CPC și judecătorul nu s-a abținut de la judecată.

b) *pricina a fost judecată în absența unui participant la proces căruia nu i s-a comunicat locul, data și ora ședinței de judecată.*

Acest motiv se regăsește în situația în care instanța nu a respectat dispozițiile art.102-105 CPC (a se vedea Recomandarea CSJ nr.54 Cu privire la aplicarea corectă a normelor procedurale despre citarea participanților la proces).

Dacă persoana a refuzat să primească citația sau înștiințarea, sau și-a schimbat domiciliul după intentarea procesului și nu a informat despre aceasta instanța, atunci expediindu-i înștiințarea la ultima adresă cunoscută, se va considera că citația a fost înmînată. În aceste cazuri nu se va putea invoca necomunicarea datelor despre locul, data și ora ședinței de judecată (art.106-107 CPC).

O pricină se va considera judecată în absența unui participant la proces, căruia nu i s-a comunicat locul, data și ora ședinței de judecată, în următoarele cazuri:

- în dosar lipsesc probele care confirmă transmiterea prin mijloace legale și primirea citației de către participant;

- încălcarea regimului legal de citare a persoanei juridice sau a persoanei fizice absente de la domiciliu;

- înmînarea citației cu încălcarea termenului legal ce a împiedicat participantul la proces de a se prezenta la ședința de judecată;

- indicarea incompletă sau greșită a unor date din citație.

c) *în judecarea pricinii au fost încălcate regulile privind limba de desfășurare a procesului.*

Unul din principiile fundamentale ale dreptului procedural civil este limba de procedură și dreptul la interpret. Desfășurarea acestuia o regăsim în art.24 CPC. Principiul în cauză ar putea fi încălcat dacă:

- persoana interesată, care nu posedă limba de stat nu a fost asigurată cu interpret;

- procesul s-a desfășurat într-o altă limbă decît cea de stat, instanța neemițînd încheierea respectivă;

- limba în care s-a desfășurat procesul (altă decît cea de stat) nu a fost acceptabilă pentru majoritatea participanților;

- procesul s-a desfășurat într-o altă limbă, iar instanța nu a emis hotărîrea și în limba de stat.

Instanța ierarhic superioară va constata limba în care s-a desfășurat procesul, examinînd procesul-verbal al ședinței de judecată, precum și mențiunea despre participarea interpretului. Se va stabili dacă participanții la proces au înaintat demersuri cu privire la acordarea interpretului, precum și modul în care instanța a soluționat aceste demersuri.

d) *instanța a soluționat problema drepturilor unor persoane care nu au fost implicate în proces.*

Atunci cînd instanța nu a îndeplinit una din sarcinile pregătirii pricinii pentru dezbateri (art.185 alin.(1) lit.a) CPC) în raport cu persoana respectivă și prin actul său de dispoziție a atins esența dreptului cel puțin a unei persoane, suntem în prezența acestui temei.

Soluționarea problemei drepturilor unor persoane neantrenate în proces se poate manifesta prin:

- indicații directe în dispozitivul hotărîrii cu privire la drepturile sau obligațiile unor persoane neatrase la judecarea pricinii (spre exemplu, obligarea de a face ceva, a transmite ceva);
- afectarea de fapt, prin punerea în executare a hotărîrii, a drepturilor sau obligațiilor unor persoane neatrase la judecarea pricinii (a se vedea Hotărîrea Curții Europene în cauza Business și Investiții pentru Toți c. Moldovei din 13.10.2009).

e) în dosar lipsește procesul-verbal al ședinței de judecată, precum și înregistrarea audio.

Este vorba de nerespectarea prevederilor Capitolului XXI și, în special, ale art.273 – 275 CPC.

f) hotărîrea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale.

Normele art.32 CPC, avînd un caracter imperativ, proclamă principiul imutabilității competenței jurisdicționale. Se va considera pronunțarea hotărîrii, cu încălcarea competenței, situația în care pricina a fost reținută cu încălcarea normelor cuprinse în Capitolul IV Titlul 1 CPC.

[Pct.23 modificat prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

24. Art.432 alin.(4) CPC prevede că și alte încălcări comise de instanțe pot fi invocate la declararea recursului, dacă:

- acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a pricinii;
- în opinia instanței de recurs, instanța de judecată a dat o apreciere arbitrară probelor;
- erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

25. La încălcări ce au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a pricinii se pot atribui:

a) agravarea situației apelantului în propria cale de atac (art.373 alin.(6) CPC);

b) încălcarea procedurii de administrare a probelor, care sunt puse la baza deciziei. Aceasta ar presupune:

- instanța n-a dispus, la cererea participantului la proces, prezentarea înscrisului ce se păstrează la o altă persoană sau instituție;

- refuzul instanței de a administra probele prezentate de parte, fără a-și motiva refuzul, fapt ce implică lipsirea părții de dreptul la un proces echitabil (a se vedea Suominen vs Finlanda Hotărîrea CtEDO din 01.07.03 pct.38, cererea nr.37801/97).

[Pct.25 modificat prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

27¹. Se explică faptul că simpla nemulțumire a părților de soluția adoptată de instanțele inferioare nu poate constitui motiv de recurs, dacă nu este invocat sau dacă din conținutul recursului nu se întrezărește vreunul din temeiurile de recurs expres prevăzute de lege.

Or, prin prisma jurisprudenței CtEDO, recursul trebuie să fie efectiv, adică să fie capabil să ofere îndreptarea situației prezentate în cerere, să posede puterea de a îndrepta în mod direct starea de lucruri. Prin urmare, în situația în care argumentele nu pot permite identificarea omisiunilor sau erorilor stipulate în lege, se va impune declararea cererii de recurs, ca fiind inadmisibilă.

[Pct.27¹ introdus prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

26. Determinînd situația în care instanța a dat o apreciere arbitrară probelor, se va ține cont de noțiunea prevăzută în DEX, unde prin cuvîntul “arbitrară” se subînțelege “care acționează după bunul plac sau după judecata proprie, fără a ține seama de părerea altora, abuziv”.

Deci, o apreciere arbitrară a probelor înseamnă o apreciere abuzivă, după bunul plac, dar nu după intima convingere, cu încălcarea flagrantă a regulilor de apreciere a probelor stabilite în art.130 CPC. Aceasta ar presupune, spre exemplu, situațiile în care:

a) instanța a aplicat eronat regulile cu privire la repartizarea sarcinii de probație între părți (art.118 CPC) sau degrevarea de probațiune (art.123 CPC);

b) concluziile instanței se bazează pe probe inadmisibile (art.122 CPC) (spre exemplu, drept probă principală pe care instanța și-a întemeiat soluția au servit depozițiile unor persoane, care în virtutea legii nu pot fi audiate ca martori);

c) probele puse la baza hotărârii sunt în mod vădit insuficiente;

d) instanța judecătorească a considerat un fapt dovedit, numai prin copia de pe document, în cazul când originalul este pierdut, iar copiile de pe el prezentate de părți nu sunt identice, rămânând imposibilă determinarea prin intermediul altor probe a adevăratului cuprins al originalului;

e) în dosar existau probe contradictorii cu cea pe care instanța și-a întemeiat soluția;

f) instanța n-a reflectat în hotărâre motivele concluziilor sale privind admiterea unor probe și respingerea altora;

g) soluția a fost bazată pe o probă care nu a fost cercetată în instanța de judecată (art.25 CPC).

27. Pentru declararea recursului pot fi invocate și erori ce au dus sau au putut duce la soluționarea eronată a pricinii sau care au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Aceste erori au ca efect încălcarea drepturilor procedurale garantate de Constituția RM, Convenția Europeană sau alte acte internaționale. În acest sens pot fi menționate:

a) încălcarea principiului egalității în fața legii a participanților la proces, unele persoane având privilegii procesuale;

b) neluarea de către instanța judecătorească a măsurilor de rigoare în vederea păstrării secretului de stat, tainei comerciale, informației despre viața intimă a persoanei în pricinile ce s-au examinat în ședință secretă;

c) încălcarea principiului nemijlocirii și oralității în debaterile judiciare (instanța n-a verificat direct și nemijlocit probele, n-a ascultat explicațiile părților sau debaterile nu au fost reluate de la început, când a fost înlocuit judecătorul);

d) încălcarea principiului contradictorialității și egalității părților în drepturile procedurale (instanța nu a creat posibilități egale, suficiente și adecvate de folosire a tuturor mijloacelor procedurale pentru susținerea poziției părților asupra circumstanțelor de fapt și de drept);

e) încălcarea principiului disponibilității (partea n-a dispus liber de dreptul subiectiv material sau de interesul legitim supus judecății, instanța sugerându-i ce cerințe sau demersuri să înainteze).

28. Recursul se va depune de către persoanele menționate la punctul 18 din prezenta hotărâre și urmează a fi însoțit de atâtea copii, potrivit numărului de participanți la proces.

Cererea de recurs trebuie să fie dactilografiată și să corespundă exigențelor prevăzute în alin.(1) al art.437 CPC.

Instanțele vor reține că cererea de recurs se poate depune în format electronic, prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor, cu semnătură electronică avansată calificată.

Recursul electronic se va considera expedit, dacă:

a) este expedit de către semnatar ori de către intermediar, în circulația electronică a documentelor, care acționează, în numele semnatarului sau prin sistemul informațional, utilizat de către semnatar;

b) este adresat în mod corespunzător sau este direcționat în sistemul informațional, indicat de destinatar;

c) este redat într-o formă care permite prelucrarea lui în sistemul informațional, indicat de destinatar;

d) intră într-un sistem informațional ce nu este controlat de către semnatar sau de către intermediarul în circulația electronică a documentelor, care expediază documentul electronic, în numele semnatarului.

În contextul sus-menționat, prin semnatar se va înțelege persoana care deține un dispozitiv de creare a semnăturii electronice și care acționează fie în nume propriu, fie în numele persoanei fizice, al persoanei juridice sau al entității, pe care o reprezintă.

Intermediar, în circulația electronică a documentelor, este întreprinzătorul individual sau persoana juridică care, din însărcinarea semnatarului și/sau a destinatarului documentului electronic, organizează și administrează sistemul de circulație electronică a documentelor și/sau prestează servicii legate de circulația electronică a documentelor.

Destinatar al documentului electronic este persoana fizică sau juridică, căreia îi este adresat documentul electronic sau altă persoană care, în condițiile legii sau ale contractului, recepționează documentul electronic.

Momentul recepționării documentului electronic (al recursului) se va considera momentul intrării acestuia în sistemul informațional al destinatarului, în cazul de față, în Programul integrat de gestionare a dosarelor.

Se va reține că depunerea actului de procedură în format electronic se va asimila actului de procedură care trebuie efectuat nemijlocit în instanța judecătorească. Drept urmare, prin prisma art.112 alin.(4) [CPC](#), cererea de recurs depusă electronic, în ultima zi a termenului stabilit pe zile, după ora la care activitatea instanței încetează, nu va fi considerată depusă în termen.

Dacă cererea de recurs și anexele la aceasta au fost depuse în formă de document electronic, cu semnătură electronică avansată calificată, prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor și este imposibilă comunicarea actelor respective, prin această modalitate, celorlalți participanți la proces, instanța va întocmi, din oficiu, copii de pe cerere și anexele la aceasta pentru ceilalți participanți la proces, pe cheltuiala celui care avea obligația respectivă sau va solicita recurentului depunerea actelor și pe suport de hârtie, potrivit art.436 alin.(2) [CPC](#). Similar, se va proceda și în cazul depunerii referinței și anexelor la aceasta, prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor, cu semnătură electronică avansată calificată.

Se explică instanțelor că cererea de recurs poate fi declarată nu numai în privința actului de dispoziție judecătorească în întregime, dar și în privința oricărei părți a dispozitivului, precum și împotriva părții de motivare, în mod separat, dacă recurentul argumentează efectele juridice nefavorabile pe care le produce aceasta.

Dacă recursul este depus prin reprezentant și în dosar lipsește împuternicirea corespunzătoare, la cererea de recurs se va anexa și documentul care atestă împuternicirile, legalizat în modul stabilit.

[Pct.28 modificat prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

28¹. Dat fiind faptul că legea nu prevede expres, la Recursul din Secțiunea a 2-a [CPC](#) nu este posibilă alăturarea la recurs (posibilitate similară apelului), precum și depunerea recursului incident.

[Pct.28¹ introdus prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

29. Curtea Europeană pentru Drepturile Omului, prin practica sa constantă, de nenumărate ori a precizat faptul că dreptul de acces la un tribunal nu este un drept absolut (cauza Golder vs the United Kingdom §36 din 21 februarie 1975), ci unul care poate implica anumite limitări, din partea statelor contractante, în funcție de nevoile și resursele comunității și ale indivizilor (Ashimgdane vs United Kingdom 28 mai 1985).

Aceste limitări vor fi în concordanță cu art.6 §1 [CEDO](#), doar dacă urmăresc un scop legitim și există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit (cauza Bellet vs France §31, Garcia Manibardo vs Spain §44).

Astfel, la depunerea cererii de recurs, se va anexa dovada achitării taxei de stat (cu excepția cazurilor când legea prevede scutirea de la plata taxei de stat) aferente (chitanța sau dispoziția de plată, în original) în mărime de 50% din taxa ce urmează a fi achitată la depunerea cererii de chemare în judecată la instanța de fond, iar în cazul în care litigiul dedus judecății are caracter patrimonial - 50% din taxa calculată din suma contestată. Dacă partea litigantă contestă în cadrul cererii de recurs numai o parte a sumei din litigiu, taxa se va calcula în felul următor: 50% din 3% rezultă 1,5% din taxa calculată raportată la suma contestată.

Totodată, se va reține că cuantumul taxei la depunerea acțiunii e diferit în raport cu subiecții impunerii și aceste reglementări urmează a fi respectate și la depunerea recursului. Deci, persoana juridică va achita la depunerea recursului 50% din suma contestată cu încadrarea în limitele de la 270 lei pînă la 50 000 lei, iar persoana fizică – 50% din suma contestată cu respectarea limitelor de la 150 lei pînă la 25000 lei.

Recurentul este în drept să solicite scutirea, amînarea sau eşalonarea plății taxei de stat, conform art.85 alin.(4), art.86 CPC, anexînd la cererea de recurs documentele justificative (spre exemplu, informație de la Inspectoratul Fiscal de Stat despre toate conturile pe care le deține recurentul și despre situația acestor conturi sau despre lipsa conturilor, informație de la bănci dacă a luat sau nu recent vreun credit, informație de la Agenția Națională pentru ocuparea forței de muncă (dacă persoana fizică este înregistrată ca șomer), informație de la ÎS “Registru” despre mijloacele de transport deținute etc.).

Faptul că recurentul dispune de acest drept, încă nu obligă instanța de recurs la admiterea acestei cerințe. Or, la soluționarea chestiunii în cauză, instanța de judecată va analiza cuantumul sumei ce trebuie plătit, raportat la veniturile recurentului, dat fiind faptul că aceste taxe privesc, pe de o parte, descurajarea justițiabililor, în formularea unor cereri abuzive, iar, pe de altă parte, acestea vizează asigurarea de fonduri, pentru o bună administrare a justiției.

În situația în care prin recurs se contestă numai cheltuielile de judecată, încasate prin hotărîrea primei instanțe sau a decizia instanței de apel, taxa de stat nu se plătește.

[Pct.29 modificat prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

30. Recursul depus potrivit Secțiunii a II-a CPC, de regulă, nu suspendă executarea hotărîrii, cu excepția cazurilor care au ca obiect: strămutarea de hotare, distrugerea de plantații, demolarea de construcții sau de orice bun imobil, precum și în alte cazuri prevăzute de lege. Deci, în situațiile enumerate, însăși depunerea recursului implică suspendarea executării hotărîrii.

La cererea recurentului, instanța investită cu judecarea recursului este în drept să dispună suspendarea executării hotărîrii în următoarele cazuri:

- în pricinile patrimoniale, în care hotărîrile nu au fost executate, dacă recurentul a depus cauțiune;

- în pricini nepatrimoniale, dacă cererea recurentului este motivată.

În asemenea situații, suspendarea executării hotărîrii se prezintă ca o modalitate de asigurare a acțiunii și nu ar trebui să se transforme într-o formă voalată de tergiversare a executării.

Rolul și destinația cauțiunii vizează, pe de o parte, prevenirea abuzurilor procesuale de uzare nejustificată de suspendarea executării, iar pe de altă parte, dezdăunarea celeilalte părți pentru pagubele care s-ar produce acesteia din cauza folosirii mijloacelor procedurale menite fie să amîne executarea, fie să o înlăture.

Recurentul depune cauțiunea pe contul executorului judecătoresc în conformitate cu prevederile art.80 din Codul de executare în cuantumul stabilit de art.81 din același cod (120% din suma bănească ce urmează a fi încasată de la debitor sau din valoarea bunurilor pe care acesta este obligat să le transmită în temeiul hotărîrii judecătorești, cu includerea cheltuielilor de judecată). Confirmarea despre depunerea cauțiunii eliberată de executorul judecătoresc se anexează de către recurent la cererea de suspendare a executării hotărîrii.

Se va reține că, dacă debitorul solicită suspendarea executării hotărîrii (în pricini cu caracter patrimonial) la depunerea recursului fără depunerea cauțiunii, invocînd că executorul a

sechestrat deja alte bunuri în vederea asigurării documentului executoriu, instanța va refuza suspendarea executării hotărârii, or, acest sechestr nu va echivala cu o cauciune. Cauciunea nu poate fi depusă în alte bunuri (mobile, imobile), decât în mijloace bănești (monedă națională sau valută străină) (art.80 alin.(1¹) Codul de executare al RM).

Drept excepție, depunerea cauciunii nu este obligatorie în cazul în care, la data depunerii recursului, în privința recurentului este în vigoare măsura de asigurare a acțiunii - sechestrul asupra mijloacelor bănești, valoarea cărora depășește quantumul stabilit la art.81 din Codul de executare.

Despre admiterea sau respingerea cererii de suspendare a executării hotărârii, instanța urmează să se pronunțe, printr-o încheiere nesusceptibilă de atac, în cel mult 10 zile de la depunerea acesteia. Demersul se soluționează de un complet din 3 judecători.

Ulterior, în dependență de soluția instanței de recurs, cu suma depusă se va proceda în conformitate cu prevederilor art.435 alin.(5), (6) și (7) CPC.

[Pct.30 modificat prin [Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

31. Dacă cererea de recurs este în corespundere cu prevederile art.437, înregistrarea intentării procedurii de recurs are loc de către secția documentare civilă a Direcției evidență și documentare, subdiviziune a grefei secretariatului Curții Supreme de Justiție. În cel mult 10 zile, dosarul este solicitat de la instanța respectivă.

În cazul depunerii unui recurs motivat, dar a lipsei oricăruia dintre elementele cererii prevăzute la art.437 alin.(1) lit.a), b), c), e), precum și în cazul respingerii demersului de scutire de la plata taxei de stat, un complet din 3 judecători va pronunța o încheiere de a nu da curs cererii. În acest caz, recurentului i se va acorda un termen rezonabil, pentru înlăturarea neajunsurilor. Încheierea menționată nu se supune nici unei căi de atac.

În cazul neînlăturării deficiențelor, în termenul acordat, completul din 3 judecători va pronunța, în termen de 10 zile, o încheiere de restituire a cererii.

În cazul restituirii recursului este admisă depunerea repetată a acestuia după înlăturarea neajunsurilor, cu respectarea condiției neexpirării termenului de 2 luni. (art.438 alin.(3) CPC).

Restituirea ilegală sau reținerea restituirii recursului de către instanța de judecată nu va atrage pierderea termenului de depunere a recursului, cu condiția că recursul a fost depus, inițial, în cadrul termenului stabilit.

Dacă recurentul înlătură neajunsurile, în termenul acordat de instanță, recursul se va considera depus, la data prezentării inițiale.

[Pct.31 modificat prin [Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

32. După ce dosarul a parvenit în instanța de recurs, se dispune expedierea copiei de pe recurs, intimatului. Or, potrivit principiului contradictorialității, ca principiu de bază al procesului echitabil, orice act al dosarului trebuie să ajungă la cunoștința părților, pentru ca acestea să își poată exprima argumentele față de conținutul lor (a se vedea Josef Fischer vs Austria, Hotărârea CtEDO din 17.01.02, cererea nr.33382/96). Totodată, instanța de recurs va înștiința intimatul despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței, timp de o lună de la data primirii acesteia. Astfel, intimatului i se oferă o lună, pentru depunerea referinței.

Referința este un act de procedură, prin care intimatul răspunde la cererea de recurs și se apără de pretențiile recurentului. Neprezentarea referinței, în termenul acordat, duce la deciderea admisibilității recursului, în lipsa acesteia.

Spre deosebire de Secțiunea 1, în Secțiunea a 2-a există procedura examinării admisibilității recursului. Esența instituției admisibilității recursului constă în răspunsul la întrebările: dacă era în drept recurentul să declare recurs și dacă urmează să fie primită spre examinare cererea de recurs. Instituirea procedurii admisibilității constituie o modalitate efectivă de control asupra înlăturării posibilității examinării unor cereri de recurs depuse în mod nejustificat, adică fără a exista temeiuri de casare a hotărârii. Admisibilitatea recursului se decide

fără citarea părților, luându-se în considerație poziția intimatului din referință (dacă acesta o depune în termenul acordat).

Se va reține că, actualmente, legislația (art.439 alin.(3) CPC) nu stabilește un termen concret, în care judecătorul raportor ar verifica încadrarea în prevederile legii a temeiurilor invocate în recurs, însă acesta ar trebui să fie unul rezonabil.

În urma acestor verificări, judecătorul va face un raport verbal în fața completului de judecată.

Cererea de recurs va fi inadmisibilă dacă:

- încălcările invocate, exprimate sub forma unor enunțuri generale nedezvoltate, nu permit încadrarea lor în temeiurile prevăzute la art.432 CPC (spre exemplu, se indică aplicarea eronată a normelor de drept material, fără a se specifica prin ce s-a manifestat această aplicare eronată);

- recursul este depus împotriva unui act ce nu se supune recursului, cu excepția cazurilor prevăzute la art.429 alin.(5) [CPC](#);

- recursul este depus cu omiterea termenului legal (2 luni de la data comunicării hotărârii sau deciziei integrale);

- persoana care a declarat recursul nu era în drept să-l declare (se vor lua în considerație atât prevederile art.430 CPC, cât și normele speciale prevăzute de Legea insolvenței pentru a determina dacă *persoana are capacitate* de a declara recurs și dacă *actul juridic e susceptibil* de recurs);

- recursul se depune în mod repetat după ce a fost examinat (în virtutea principiului unicității dreptului la calea de atac, dreptul de a exercita recursul este unic și se epuizează odată cu declararea lui).

Astfel, în cazul în care instanța de recurs constată că încălcările invocate sunt exprimate sub forma unor enunțuri generale, s-a omis termenul pentru declararea recursului, acesta este depus de o persoană care nu dispune de acest drept, cererea de recurs va fi declarată inadmisibilă.

Dacă completul de judecători decide inadmisibilitatea recursului, acesta va emite o încheiere motivată irevocabilă, fără a se referi la fondul recursului, care se va plasa pe pag. web a CSJ și se va transmite tuturor participanților la proces și reprezentanților acestora. Este important faptul că inadmisibilitatea se declară numai cu votul unanim al celor 3 judecători, în caz contrar recursul va fi declarat admisibil.

Se va avea în vedere că, deși art.440 alin.(1) [CPC](#) prevede că încheierea asupra inadmisibilității recursului urmează a fi motivată, în același timp, ea nu urmează să conțină nici o referire cu privire la fondul recursului. De asemenea, Forul European a statuat că obligația de a motiva un act judecătoresc poate varia, în funcție de natura actului în cauză (Hotărârea Hansen vs Norvegia din 2 octombrie 2014). În concepția CtEDO nu se impune motivarea detaliată a deciziei unei instanțe de recurs care, întemeindu-se pe dispoziții legale specifice, respinge un recurs, ca fiind „lipsit de șanse de succes” (Hotărârea Nersesyan vs Armenia din 19 ianuarie 2010).

[Pct.32 modificat prin [Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

33. Asupra admisibilității recursului se va decide printr-o încheiere nemotivată, de asemenea, fără prezența participanților la proces.

Recursul considerat admisibil se examinează într-un complet din 5 judecători, inclusiv cei care s-au pronunțat asupra admisibilității.

La judecarea recursului împotriva deciziei date în apel, nu se vor administra noi dovezi, însă participanții vor putea anexa la recurs înscrisuri noi care confirmă încălcările normelor de drept procedural (art.432 alin.(3) CPC) sau existența temeiurilor pentru încetarea procesului ori scoaterea cererii de pe rol (art.265, 267 CPC), cu condiția că demonstrează, că au fost în imposibilitate să le prezinte la examinarea pricinii în instanța de apel sau li s-a refuzat în administrarea acestora.

În același sens, potrivit pct.135 din Avizul nr.6 (2004) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) asupra procesului echitabil într-un termen rezonabil și rolul judecătorilor în acest proces, luând în considerare mijloacele alternative de soluționare a disputelor, adoptat la 22-24 noiembrie 2004, la Strasbourg, ar trebui să existe limitări ale dreptului unei părți de a prezenta noi probe sau de a aborda noi puncte de lege. Recursul nu ar trebui să fie privit, ca o posibilitate nelimitată de a efectua corecturi, în privința unor chestiuni factice sau întemeiate pe lege, pe care o parte ar fi putut și ar fi trebuit să le înfățișeze în fața unui judecător de primă instanță.

[Pct.33 modificat prin Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018]

34. Recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces, însă art.444 CPC mai stabilește că, completul din 5 judecători poate decide invitarea unor participanți pentru a se pronunța asupra problemelor de legalitate, invocate în cererea de recurs.

Aceasta (invitarea participanților) se va face printr-o încheiere nemotivată, cu respectarea principiului contradictorialității (înștiințarea tuturor participanților la proces) și aplicarea dispozițiilor de procedură privind judecarea apelului, însă cu unele particularități specifice recursului și respectarea etapelor dezbaterilor judiciare.

35. Spre deosebire de Secțiunea 1, în Secțiunea a 2-a nu este prevăzut expres un termen pentru soluționarea recursului, însă acesta trebuie să fie unul rezonabil apreciat în concordanță cu criteriile specificate de Curtea Europeană: complexitatea cauzei, conduita părților în proces, conduita autorităților naționale competente, precum și importanța cauzei pentru cei interesați. (Pentru mai multe detalii a se vedea Manualul judecătorului pentru cauze civile, Chișinău 2013, pag.34).

[Pct.35 modificat prin Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018]

36. Soluțiile instanței supreme după examinarea recursului sunt specificate în art.445 CPC:

a) să respingă recursul și să mențină decizia instanței de apel și, după caz hotărîrea primei instanțe, precum și încheierile atacate cu recurs;

b) să admită recursul și să caseze integral sau parțial decizia instanței de apel și hotărîrea primei instanțe, pronunțînd o nouă hotărîre;

c) să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare, în instanța de apel, o singură dată, dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de instanța de recurs;

c¹) să admită recursul și să caseze integral decizia instanței de apel și hotărîrea primei instanțe, trimițînd pricina spre rejudecare în prima instanță doar în cazul în care a constat încălcarea sau aplicarea eronată a normelor de drept procedural specificate la art.432 alin.(3) lit.d) și f). La solicitarea participantului la proces, care a folosit calea recursului, instanța de recurs poate trimite pricina spre rejudecare, în prima instanță o singură dată în cazul prevăzut la art.432 alin.(3) lit.b):

d) să admită recursul și să caseze decizia instanței de apel și hotărîrea primei instanțe, dispunînd încetarea procesului ori scoaterea cererii de pe rol dacă există temeiurile prevăzute la art.265 și 267;

e) să admită recursul și să modifice decizia instanței de apel și/sau hotărîrea primei instanțe;

f) să admită recursul, să caseze decizia instanței de apel și să mențină hotărîrea primei instanțe;

g) să admită recursul, să caseze decizia instanței de apel, cu pronunțarea unei încheieri, de restituire a cererii de apel, dacă există temeiurile prevăzute la art.369.

[Pct.36 modificat prin Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018]

37. Instanța de recurs va respinge recursul și va menține decizia instanței de apel și hotărîrea primei instanțe, dacă va constata legalitatea actelor de dispoziție verificate.

Decizia instanței de apel se va considera modificată dacă, fără a afecta concluziile cu privire la drepturile și obligațiile părților, precum și fără a schimba conținutul și esența deciziei, în partea de motivare sau în dispozitivul deciziei se introduc anumite corectări (spre exemplu, schimbarea cuantumului sumei adjudecate, spre micșorare sau majorare, precizarea formei de încasare a sumei: solidar sau cote părți etc.)

Casarea va fi totală dacă se referă la toate aspectele de fapt și de drept, care au format obiectul examinării în instanța de fond și are devolutivitate asupra tuturor părților.

În cazul casării parțiale, motivele casării vizează doar unele aspecte de fapt și/sau de drept ale pricinii sau numai una/unele dintre părți.

Instanța de recurs va admite recursul, va casa integral sau parțial decizia instanței de apel și hotărîrea primei instanțe, pronunțînd o nouă hotărîre în cazurile cînd eroarea judiciară poate fi corectată de instanța de recurs, fără a afecta dreptul părților la un proces echitabil, adică atunci cînd la judecarea pricinii în fond și apel au fost aplicate eronat normele de drept material, iar adoptarea hotărîrii legale nu necesită stabilirea sau verificarea circumstanțelor de fapt sau administrarea unor noi probe. Noua hotărîre, pronunțată de către instanța de recurs, trebuie să fie bazată pe circumstanțele constatate și dovedite la judecarea pricinii în fond și, după caz, în apel. Soluția instanței de recurs ar putea să se bazeze și pe circumstanțe constatate și dovedite la judecarea pricinii în instanțele inferioare, dar ignorate de acestea.

[Pct.37 modificat prin [Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

38.

Se atrage atenția asupra faptului că legiuitorul a limitat posibilitatea instanței de recurs de a remite, în anumite cazuri, cauza la rejudecare, o singură dată, chiar dacă, după prima casare, este pronunțată o hotărîre care, în lipsa casării anterioare, cu trimitere la rejudecare, ar fi atras o asemenea soluție. Drept urmare, instanța de recurs va remite cauza la rejudecare, o singură dată, în instanța de apel, dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Se va considera că eroarea judiciară nu poate fi corectată de instanța de recurs, spre exemplu, situațiile în care:

- instanța de apel a redat în considerentele deciziei, exact și întru totul, argumentele intimatului, fără a analiza în niciun fel motivele invocate de însuși apelantul asupra acelorași aspecte;

- instanța de apel a examinat pricina, fără a se expune asupra tuturor cerințelor invocate în cererea de apel, fără să-și motiveze soluțiile și concluziile.

În acest sens, dreptul la un proces echitabil nu poate fi considerat efectiv, decât dacă cererile și observațiile părților sunt într-adevăr „auzite”, adică examinate conform normelor de procedură de către tribunalul sesizat (a se vedea cauza *Dulaurans vs Franța*, Hotărîrea din 21.03.2000).

În prima instanță, cauza se va trimite, la rejudecare, o singură dată, la solicitarea părților, în cazul prevăzut de art.432 alin.(3) lit.b) [CPC](#) (pricina a fost judecată în absența unui participant la proces, căruia nu i s-a comunicat locul, data și ora ședinței de judecată).

Trimiterea repetată a cauzei spre rejudecare este incompatibilă cu dreptul părților, la soluționarea cauzei, într-un termen rezonabil. Părțile nu trebuie să suporte consecințele erorilor comise de instanțele care au judecat procesul, prin prelungirea nejustificată a ciclului procesual, ele avînd interesul legitim al soluționării litigiului cu care au investit instanța.

Curtea Europeană a statuat că repetarea casărilor, cu trimitere, la rejudecare, ca urmare a erorilor comise de instanțele inferioare, denotă o deficiență de funcționare a sistemului judiciar (a se vedea cauza *Cârstea și Grecu vs România*, Hotărîrea CtEDO din 15.06.2006, în care durata unui litigiu de muncă a depășit 7 ani și 8 luni, fiind trimisă, la rejudecare, de 3 ori.)

În același timp, instanța de recurs va putea remite cauza, la rejudecare, de mai multe ori, în următoarele situații:

- instanța a soluționat problema drepturilor unor persoane, care nu au fost implicate în proces (art.432 alin.(3) lit.d) [CPC](#));
- hotărârea a fost pronunțată, cu încălcarea competenței jurisdicționale (art.432 alin.(3) lit.f) [CPC](#)).

În caz de casare a actului de dispoziție contestat cu recurs, instanța ierarhic superioară se va pronunța în partea motivată a deciziei asupra încălcărilor comise de instanțele inferioare și asupra actelor procedurale care sunt necesare de a fi efectuate la rejudecare, fără a dispune de dreptul de a da indicații acestor instanțe. Totodată, instanța de recurs nu va putea insera în decizie anumite sugestii cu privire la:

- eventuala soluție necesară a fi pronunțată;
- aprecierea veridicității probelor administrate;
- prevalarea unor probe asupra altora;
- alte aspecte ce ar afecta intima convingere a instanței la rejudecare.

[Pct.38 modificat prin [Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

[Pct.39 abrogat prin [Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

39¹. Dacă după ce recursul a fost declarat admisibil, se constată existența unui temei, prevăzut la art.433 [CPC](#), cu excepția lit.a), instanța de recurs, din oficiu sau la cerere, va dispune încetarea procedurii de recurs, printr-o încheiere, care nu se supune nici unei căi de atac. (În privința motivării, a se vedea explicațiile privind încheierea asupra inadmisibilității recursului, inserate în punctul 32 din hotărâre).

[Pct.39¹ introdus prin [Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

40. După pronunțarea deciziei, prin care s-a soluționat cererea de recurs, instanța de recurs nu este în drept s-o anuleze sau să o modifice. Totodată, instanța de recurs dispune de posibilitatea corectării greșelilor, explicării hotărârii și emiterii unei decizii suplimentare, dispozițiile art.249, 250 și 251 CPC fiind aplicabile în măsura în care situațiile ce constituie temei de înaintare a cererilor respective, sunt compatibile cu dispozițiile legale referitoare la recurs. În cazul admiterii acestor cereri, instanța de recurs va pronunța o decizie suplimentară sau o încheiere de corectare ori de explicare a deciziei, iar în cazul respingerii acestor cereri, în toate cele trei cazuri se va pronunța o încheiere.

Decizia emisă de instanța de recurs este irevocabilă din momentul pronunțării. Decizia se consideră emisă din data plasării pe pagina web a CSJ, în conformitate cu Regulamentul privind modul de publicare a hotărârilor judecătorești, pe portalul național al instanțelor de judecată și pe pagina web a CSJ, aprobat prin [hotărârea CSM nr.658/30 din 10 octombrie 2017](#) (MO nr.411-420/2068 din 24.11.2017). De asemenea, copia deciziei emise urmează a fi expediată părților în termen de 5 zile de la emitere.

[Pct.40 modificat prin [Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

40¹. Prin prisma art.98 alin.(4) [CPC](#), în decizia instanței de recurs se va dispune, în mod obligatoriu, încasarea cheltuielilor suportate de instanța de judecată de la partea care a pierdut procesul. Până la aprobarea metodologiei de cuantificare a acestora, obligație ce-i revine Guvernului potrivit art.98 alin.(4) [CPC](#) și art.VI alin.(3) din [Legea nr.17 din 05.04.2018](#), instanța de judecată va încasa cheltuielile real suportate.

[Pct.40¹ introdus prin [Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.25 din 22.10.2018](#)]

41. Se abrogă [Hotărârea explicativă a Plenului CSJ “Cu privire la practica aplicării legislației procedurale la examinarea cauzelor civile în recurs” nr.3 din 27.03.2006](#)

PREȘEDINTELE CURȚII

SUPREME DE JUSTIȚIE

Mihai POALELUNGI

Chișinău, 11 noiembrie 2013.

Nr.5.